

הַלְכוּת קְרִיאַת שְׁמַע סִימָן סא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יח]

15) שכתב הרי"ף (ברכות כג, ב בדפי הרי"ף) "אבל הקורא פסוק מקריאת שמע וכופלו הרי זה מגונה", שמשמע כל פסוק, ולא דוקא הפסוק הראשון.

י"ש אוקרים שלא יאריך בחי"ת קלל נק יכנן הכל בדל"ת¹¹).

[משנ"ב ס"ק כה]

16) ולכפול פסוק 'שמע ישראל' כשקורא שניים מקרא ואחד תרגום, כתב המאמר מרדכי (ס"ק ה) שמותר, שלא שייך לומר על זה שנראה כשתי רשויות כיון שקריאתו מוכחת, שהרי כופל את כל הפסוקים פעמיים ולא רק פסוק זה. ובשו"ת בנין ציון (ח"א סי' לו) ביאר שדוקא בדרך שבח או תפילה יש לחשוש לכך, אך לא כשקורא פסוקי תורה ונביאים שאין נראה כשתי רשויות. והוסיף, שלכן מותר לכפול את הי"ג מידות בהוצאת ספר התורה ביום טוב, כיון שאומרים אותן דרך קריאת פסוקים. אך בקצות השולחן (סי' עב בדה"ש ס"ק ז) הביא את דברי המשמרת שלום שאסר לקרוא פסוק זה פעמיים שניים מקרא ואחד תרגום, אלא יקרא שתי פעמים עד ובשעריך, ומסיק שלא כמשמרת שלום, כיון שלא הזכיר כן בכל הפוסקים, וזהו מטעם המאמר מרדכי הנ"ל. מאידך, הכף החיים (ס"ק לה) כתב שבפעם השניה יאמרנו בלחש.

[משנ"ב ס"ק כז]

17) ולקמן (סי' תרכג ס"ק יא) כתב שהטעם הוא ללוות את השכינה שמתעלה לעלות למעלה משבעה רקיעים.

[ביה"ל ד"ה אחר]

ואם איתא דמקוירין איתו¹⁸).

18) מדברי הרמב"ם (פ"א מהל' קריאת שמע ה"ד) שכתב שנהגו כל ישראל לומר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', דייק האבי עזרי (מהדורה רביעאה שם) שאין זה מעיקר הדין ובודאי שאין מחזירין על מנהג. ועוד הוכיח שאם זה היה מעיקר הדין אין סברא לחלק שיאמרוהו בלחש.

11) ואם עלול לשבש הקריאה אם יאריך, דעת הגרש"ז אויערבך (שיח הלכה סי' ה ס"ק ג) שיכול לכוון אחרי גמר המילה. והוסיף הגרש"ז אויערבך (ביצחק יקרא) שבהברה שלנו לא שייך להאריך בד' שב'אחד, וכתב בספר ארחות רבנו (ח"א עמוד נג), שהגרי"י קניבסקי אמר לו שמכוון בעיקר אחרי גומרו 'אחד', שאי אפשר לכוון הכל בעת אמירת 'אחד' וגם אי אפשר להאריך, ולכן אם התחיל לכוון בעת אומר 'אחד', מועיל לסיים הכוונה גם אחרי גמר המילה. וכן דעת הגרי"ש אלישיב (פניני תפלה עמ' כד). וכן משמע בשו"ע הרב (ס"ז).

[משנ"ב ס"ק כב]

כאלו מקבל עליו שתי רשויות חס ושלום¹² וכו', יתור ויקרא בלחש¹³ וכו', מקמין אינה זמן בין הקריאה ראשונה לשנייה שרי¹⁴).

12) וכן כשכופל ואומר 'אמת' בסוף קריאת שמע שתי פעמים, וכן כשאומר 'מודים' בתפילת שמונה עשרה, כתב השו"ע לקמן (סי' קכא ס"ב) ובמשנ"ב לעיל (ס"ק יא) ולקמן (סימ סו ס"ק לא) שמשתקים אותו כמו ב'שמע'. וכשכופל רק תיבת 'שמע' וכן תיבת 'מודים', ואינו כופל את שאר הקריאה, הסתפק בביה"ל לקמן (סי' קכא שם ד"ה האומר) אם גם בזה משתקים אותו או שדין זה הוא רק אם כופל גם את שאר הקריאה. והוסיף, שלענין תיבת 'אמת' שבסוף קריאת שמע, מבואר שאף אם כופל רק תיבת 'אמת' משתקין אותו.

13) ובטעם הדבר שכשאומר בלחש לא נראה כממליך שתי רשויות, ביאר הגרי"ש אלישיב (הערות על מסכת ברכות לג, ב) שאין זה דרך המלכת מלך כשמקפיד ללחוש את הדבר לעצמו שלא ישמעוהו אחרים, ואדרבה הרי נראה שחושש מלהמליכו.

14) והזמן שיששה בין קריאה לקריאה, כתב המקור חיים (סי' ד"ה כשקורא) שיש אומרים שצריך הפסק יותר מכדי שאילת שלום.

[משנ"ב ס"ק כד]

ומלשון הרי"ף לכאורה לא משמע כן¹⁵).

צה באר הגולה

ט טור י ירושלמי
 דברכות פס כ כבלי
 שם ל הראש
 מ כבלי ל"ג
 ג מהות מיתון פרק
 ב מהלכות קריאת
 שמה ומתרי"א בשם
 בה"ג פ שם
 ע תוספות שם ל"ד
 וטרא"ש פ שם
 צ פסחים נ"ו

הלכות קריאת שמע סימן סא

גג החי"ת, ויאררר בקל"ת של אהר שעור שיחשב שהקדוש-ברוך-הוא יחיד בעולמו ומושל בארבע רוחות העולם, (יט) ולא יאררר יותר מכשעור זה. טו"ש נוהגים להטות הראש כפי (י) (כ) המחשבה מעלה ומטה ולארבע רוחות: ז 'דיגיש' (D) [D] (כא) בקל"ת שלא תהא כרי"ש: ח כלא יחטף בחי"ת ל' ולא יאררר בקל"ף: ט 'אסור לומר (כב) 'שמע' (ט) שתי פעמים, (כג) *בין שפול התבות שאומר שמע שמע, בין שפול (כד) הפסוק ראשון: י 'ב'שקורא קריאת שמע (כה) על משהו מתר לקרות כל הפרשה ולחזור ולקרותה. טו"ש מי שאומר שגם בנה יש לנהר מלומר פסוק ראשון (הגה שתי פעמים): יא 'האומרים באשמרת בסליחות וביום-כפור בתפלת נעילה שתי פעמים פסוק 'שמע ישאל' יש ללמדם (כו) שלא יאמרו: יב 'ה' הוא האלקים" שאומרים אותו ביום-כפור בתפלת נעילה שבע פעמים (כז) מנהג כשר הוא: הגה יש אומרים שיש לנהר שלא לענות על שום ברכה (כח) שתי פעמים (י) אמן (ב"י בשם אהלי-מועד): יג *אחר פסוק ראשון

שערי תשובה

שפכות על פניהם צ"ל על העינים אף בטור לא משמע כן. ועין בא"ר בשם מהרי"ל שהיית נ"ו על עיניו כו, וכן ב"ל הגמרא גבי רבי, ועין בטור: [D] בקל"ת. עבה"ט. וכש"ז בשם ספר שתי ידות הארץ בנה שאין לקרואה בדגש דמשמע די כמו די מחסור, אלא רפניה כו, ובדגש נשמע אסדי או אשמת כמו ויחזק ויחזק, ולא קום מצות יחוד השם, וגם מ"ש שלא יאררר בקל"ף כי הוא כסגול שהוא תנועה קטנה ולא יחטף בחי"ת

בדליקא אחרים דשומעין אותו דהינו אם הוא בצבור ובלחש או בנחיד אפלו בקול רם לית לן בה, ב"ח וכ"כ בס"ח סי' יח, ועין ט"ז ס"ק ג'. ונא"ל דא"כ מאי פריך הש"ס ברכות דף לג ע"ב מהקורא את שמע וכפולה, דלמא אר"י בלחש או בנחיד, דא"כ אפלו מנהג ליקא, ע"ש. ובסליחות שמפסיק הרבה בימים מתר לומר בכל פעם שאומר ויעבר, ויעבר, מ"א. וה"ה על ב' ענינים חלוקים מתר לכלל כדארמין בפי' החילול הוא התנן אנו ליה וליה עינינו דמסקינן שם דה"ק ליה אהנונו מודים ועינינו לנה מנחלות, וכ' רש"י שם פ"ד דאמרי מלי קמפדיר ל"ל בה ע"ש. וסוגיא זו אשתמטתה מהב"ח כמה שפסק היכא שכל הקהל אומרים ליקא קפידא, דהא ה"מ כל הקהל היו אומרים אותו ואפ"ה הקשה שם והארמין האומר שמע שמע משתקין אותו, עמ"א סי' ט"ז (י) אמן. וב"י חולק וכ' דמתר דהא כתיב קרא אמן ואמן, ואין לחלק בין אומר ברי"ו או בלא ברי"ו, וכ"כ הבת"י פ"רשת בשלח: והמכוון וכופל אמן ואמן זוכה לשני עולמות, וכן אמר דוד

באר היטב

(י) המחשבה. אע"ג דארמין הקורא את שמע לא יקרן בעיניו וכו', דהתם הקריעה והרמיה לצורך דבר אחר ומבטלין הפננה, אבל הקא הרמיה היא ערך הפננה, הרא"ש. והש"ה צ"רקה להיות מנחה צפון מערב דרום, ולא ישה הראש מנחה מערב צפון דרום דהרי דרכי האמרי, עט"ז: (D) בקל"ת. ולא ידגיש יותר מדי שגראה כאלו הרי נקרה בשוא או בצעיר, אלא הפננה שישטעמנה פה יפה, כ"ח מ"א פ"ח: (U) ב' פעמים. ואם לא כן יחזור ויקרא בלחש, וכן יש לדיק מדברי הגמרא דארמין משתקין אותו משמע בדליקא אחרים דשומעין אותו דהינו אם הוא בצבור ובלחש או בנחיד אפלו בקול רם לית לן בה, ב"ח וכ"כ בס"ח סי' יח, ועין ט"ז ס"ק ג'. ונא"ל דא"כ מאי פריך הש"ס ברכות דף לג ע"ב מהקורא את שמע וכפולה, דלמא אר"י בלחש או בנחיד, דא"כ אפלו מנהג ליקא, ע"ש. ובסליחות שמפסיק הרבה בימים מתר לומר בכל פעם שאומר ויעבר, ויעבר, מ"א. וה"ה על ב' ענינים חלוקים מתר לכלל כדארמין בפי' החילול הוא התנן אנו ליה וליה עינינו דמסקינן שם דה"ק ליה אהנונו מודים ועינינו לנה מנחלות, וכ' רש"י שם פ"ד דאמרי מלי קמפדיר ל"ל בה ע"ש. וסוגיא זו אשתמטתה מהב"ח כמה שפסק היכא שכל הקהל אומרים ליקא קפידא, דהא ה"מ כל הקהל היו אומרים אותו ואפ"ה הקשה שם והארמין האומר שמע שמע משתקין אותו, עמ"א סי' ט"ז (י) אמן. וב"י חולק וכ' דמתר דהא כתיב קרא אמן ואמן, ואין לחלק בין אומר ברי"ו או בלא ברי"ו, וכ"כ הבת"י פ"רשת בשלח: והמכוון וכופל אמן ואמן זוכה לשני עולמות, וכן אמר דוד

באר הגולה

* בין שפול וכו'. עין במשנה ברורה כמה שכתבנו: ובדיעבד בכפילת הפסוק וכו'; דלא מבי' לפרש רבנו חננאל דכפילת הפסוק רק מנהג תרי. כודאי לא מעקר על-ידי"ת הקריאה ראשונה, אלא אפלו לפרש רש"י דמשתקין אותו. גס"כ מסתברא דנצא, דהלא על אמירה ראשונה לא היה אסור, ואמירה שניה לא היו הפסק בקריאת שמע, דהרי לא שקה בזה כדי לגמור את פלה, ודומה זה למה דמקשה הגמרא שם: ודלמא מעקרא לא כון דעתה וכו', והרי שם גס"כ אחר"ך אמר עוד פעם לא כון, אפלו הכי לא מקרי בנה הפסק ויוצא כמה שאמר פעם ב', והוא הדין הקא דנצא כמה שאמר בפעם א'. ובכפילת התבות יש לעין, כי לפרש רש"י דפרש בגמרא דלכ"י לא הוי בזה רק מנהג ואין משתקין אותו, משום דקריאתו לא נחשב רק כמחלוצין, אפטר דלפי זה דלא יצא: אבל לפרוש רבנו חננאל דפרש דהנה משתקין אותו, משמע דלית לה האי סבא דרש"י, נראה דנצא בזה: דנראה ממה דמקיש שם הגמרא: ודלמא מעקרא לא כון דעתה ולכפור כון דעתה, ולפרוש רבנו חננאל קאי תקישא על כפילת התבה משתקין אותו, אלא תשיב הפסק מה דמפסיק בין תבה לחברתה כהנה שלא פדיו, והוא הדין שפ"ע: * אחר וכו' בשכמל"ו. עין במשנה ברורה לענין דרביקא אם לא אמרו. הנה המגן אברכים הביא בשם השלטי"הגבורים והבי"ח שאין מחזירין אותו, והלכוש פוסק דמחזירין אותו. והנה אף שפדברי המגן-אברכים משמע דמפסיק עם הלכוש שמחזירין אותו, והפננה להחזירו לראש, כמו שמוכח בספר תי"אדם קל כא, או על-כ"פ"נים לברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, מקל יהודים לעניות דעתי נראה שהדין עם השלטי"הגבורים וכו', עין בפסחים נ"ו ע"ג וכו' והוא אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ובבב"א שניה: אלו ואלו שלא בדיון אברכים וכו' אלא שאלא מחו בזה חכמים: ואם איתא דמחזירין אותו (18) ולא יצאו ידן וחזבו קריאת שמע על-ידי"ת, היה להם למחות בהם כמו על אינך דברים דלא היה אסור דאוריתא בהם גס"כ כמו שכתוב שם בגמרא ואף-על-פי"כן מחו בהם: ועוד, דלקח לן לעשות פלגתא חוקה בין ר' יהודה לר' מאיר שסבר שם דלא היו מפסיקין, ופרש רש"י בין אחר לואב"מ, ועין שם במהרש"א

משנה ברורה

כשעור שני שלישים. ויש אומרים שלא יאררר בחי"ת כלל רק יבין הכל בקל"ת(11), וכן פתב הג"א בבאורו: (יט) ולא יאררר יותר. עין פרי-מגדים בשם הפרי חדש: (כ) המחשבה. אף-על-גב דארמין הקורא את שמע לא יקרן בעיניו וכו', דהתם הקריעה והרמיה לצורך דבר אחר ומבטלין הפננה, (ט) אבל הקא הרמיה היא לצורך הפננה. (י) והש"ה צ"רקה להיות מנחה צפון מערב דרום, ולא ישה הראש מנחה מערב צפון דרום, דהרי חס ושלום שתי וערב: ז (כא) בקל"ת. ולא ידגיש יותר מדי, שגראה כאלו הרי נקרה בשוא או בצעיר", אלא הפננה שישטעמנה פה יפה: ט (כב) 'שמע' שתי פעמים. משום דנראה כאלו מקבל עליו שתי רשיבות חס ושלום(12). (יב) ואם לא כון מעקרא, יחזר ויקרא בלחש(13); ואם ליקא שומעין, אפלו בקול רם מתר: (יג) אבל אם כון מעקרא, אפלו בלחש אסור. (יד) ובסליחות מתר לומר "שמע" בכל פעם שאומר "ויעבר", דכיון שמפסיק הרבה בימים לא מחזו כשתי רשיות. ועין בט"ז בס"מ סג ע"ף ג שכתב גס"כ דאם ממתין איזה זמן בין הקריאה ראשונה לשניה שרי(14), דאין משתקין אותו אלא-אם-כון קורא ב' פעמים רצופים, (יד) ואפלו מנהג נמי לא הוי: (כג) בין שפול. ובדיעבד בכפילת הפסוק יצא, ובכפילת התבות צריך עיון, ועין בבאור הגל"ה: (כד) הפסוק ראשון. איתא בבית-יוסף, דמפסוק ראשון והלאה אין תש"ש, ומלשון הר"ף לכוונה לא משמע כן(15), עין שם, ועין במגן-גבורים שגם המאירי מחמיר בזה; אף על משהו כודאי אין להחמיר בזה: י (כה) על משהו. משמע דוקא על משהו כדי להשתמע בשנה מתוך קריאת שמע משום שמירה,

באר היטב

(טו) אבל במקום אחר אסור לקרות אפלו פרשה פלה ב' פעמים(16), ועל משהו גס"כ אין מתר אלא-אם-כון קורא ראשון בלבד [הגרי"א]. ונראה לי דכל זה דוקא אם קורא פרשת "שמע" לבדה, אבל אם קורא גס"כ שאר הפרשיות אין תש"ש בדבר. יא (כו) שלא יאמרו. והב"ח כתב דאין לבשל המנהג במקום שנהגו בן וכן כתב אליה רבה, אבל הלכוש והלחם חמורות והמגן-אברכים אסרין, ומדברי הג"א משמע גס"כ שאסר: יב (כז) מנהג כשר הוא. שמשתחין לבווא יתברך שדר למעלה משכבה וקיעים(17), גם מציינו בקרא ב' פעמים 'ה' הוא האלקים" גבי אליהו. (טז) ומה שאומרים שלש פעמים "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" ביום-הכפורים גס"כ מתר, דלא תשיב לשתי רשיות אלא בפסוק "שמע" שהוא עקר קבלת על מלכות שמים, וכיון שקבל עליו על מלכות שמים פעם אחת אין תש"ש באמירת "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" יותר מפעם אחד, דהא קאי על פסוק "שמע ישאל", וליקא מאן דאיתי למטעי: (כח) שתי פעמים אמן. דגם זה מחזו כשתי רשיות.

שער הציון

(טו טור: (1) שנתרזקים: (16) פרי-מגדים בשם הב"ח: (17) פרי-מגדים: (18) מגן-אברכים ושל"ה: (19) פרי-מגדים: (20) ט"ז, ופרי-מגדים גס"כ מתר מטעם אחר:

הלכות קריאת שמע סימן סא

צריך לומר (יב) (יא) (כט) 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' (ל) בחשאי: יד צריך להפסיק מעט (לא) בין 'לעולם ועד' ל'ואתה' כדי להפסיק בין קבלת מלכות שמים לשאר מצות: הגה ויש להפסיק בפסוק ראשון בין 'ישאל' לה' ובין 'אלהינו' לה' השני, כדי שיהא נשמע: שמע ישראל כי ה' שהוא אלהינו הוא ה' אחד (רוקה). ויש להפסיק מעט בין 'אחד' ל'ברוך', כי עקר קבול מלכות שמים הוא פסוק ראשון (אבודרהם): טו צריך להפסיק בין 'היום' - על לבך' ובין 'היום' - לאתה', שלא יהא נראה היום ולא למחר: טז צריך להפסיק בין 'גשבע' לה', כדי להטעים יפה העיון שלא תהא נראית כה"א: יז צריך להמזין זיון של 'תזכרו', דלא לשממע 'תשקרו' או 'תשקרו', והיו פעבדים המשמשים על-מנת לקבל פרס. וכן צריך להמזין זיון של 'וזכרתם': יח *ידיגיש יו"ד של 'שמע ישראל' (לב) שלא תכלע וישלא תראה אל"ף, וכן יו"ד ד'יהויה' דלא לשממע 'והאו': יט צריך לתן רווח בין 'וחרה' ל'אף' דלא לשממע 'וחרה': כ צריך לתן רווח בין תבה שתחלתה כסוף תבה שלפניה, כגון (יב) (יג) (לג) 'בכל לבבך', 'על לבבכם', 'בכל לבבך', 'עש שבבשך', 'ואבתם מהרה', 'הכנף פתיל', 'אתכם מארץ': כא *צריך בכל אל"ף שאחר מ"ם להפסיק ביניהם, כגון 'ולמדתם אתם', 'ושקרתם אתם', 'ישמעתם את', 'וראתם את' ('וזכרתם את', 'ועשיתם את'), שלא יהא נראה (לד) פקורא 'מותם' 'מת': כב האף

באר היטב

כסוף מזמור מ"א. ובירושלמי פסקו הקורא את המגלה איתא דלא דוקא מודים מודים משתקין אותו אלא ה"ה שמע שמע אמן אמן ע"ש, א"כ ע"כ מכרחים אנו לומר דקרא דאומר אמן ואמן וא"ו הפסיק הענין, וחמה על הכ"י דאשתמט מנה הירושלמי, ד"אחרון ועין פ"ח. מי שנודמן לו לענות אמן על כ"י דברים אפשר דאחד יעלה לכאן ולכאן ואם יאמר אמן ואמן עדיף טפי, הלכ"ט ח"א סי' פה, וע"ל סי' נו ס"ק ה מש"ש: (יא) בשכמלו". ואם לא אמר בשכמלו אין מחזירין אותו, ש"ג ב"ח, אבל בבבבש כ"י שאפלו אקרו ולא אקרו בכונה עדיף לחזר וכ"מ ריש סימן סו: (יב) בכל לבבך. פורש שיקרא בענין שישממע שהם שני למדיים, אבל מ"מ צריך מקף ביניהם כי בלא מקף צריך לקרות בכל בחולם ובקמץ בקמץ, ותשעם כי

משנה ברורה

ועין במגן אברהם שפסק בבבב, אבל האחרונים הסכימו לאסור. (יז) ואם הוא אומר 'אמן ואמן' שרי, כדכתיב 'ברוך ה' לעולם אמן ואמן'. ועין בפרי"מגדים שכתב דבר חדש בזה והוא, דיש תרי גוני אמן: אחד, שאני מאמין ומחזק שכן הוא האמת, והשני, שהוא פרוש של בקשה, ורצה לומר, שיאמנו הדברים ויקלא משאלותינו, ואם כן בבבבב שיש בה שני ענינים, על דרך משל 'ונפאנו ה' ונפאנו חולי כו', שפיר יש לומר כי פעמים אמן. (יט) ואם נודמן לו לענות על שני דברים, אפשר דאמן אחד יעלה לכאן ולכאן, ואם יאמר 'אמן ואמן' עדיף טפי⁽¹⁾: יג (כט) 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. ואם לא אמר, יש דעות בין הפוסקים אם מחזירין אותו, עין במגן אברהם ועין בבאר הלכות⁽²⁾: (ל) בחשאי. שפסקא יעקב אבינו עליו השלום לבניו, בקש לגלות להם את הקץ⁽³⁾, כדכתיב 'ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים', ונסתלקה ממנו שכינה ולא הניחתו לגלותו; אמר לבניו: שמא יש בכס מי שאינו הגון? פתחו פלם ואמרו: שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, פתח הוון ואמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ואמרו רבנן: היכי נעביד? נימרה, לא אמר משה⁽⁴⁾: לא נימרה, הא אמר יעקב: תקנו לאמר אותו בחשאי⁽⁵⁾, והוא הכר שאינו מן הפרשה הכתובה בתורה, רק יעקב אמר: יד (לא) בין 'לעולם ועד'. והא⁽⁶⁾, על-כן צריך להמתין אחריו מעט: יח (לב) שלא תכלע וכו'. השלח צריך נקט בהגיה פסוקי, והוא הדין בכל קריאת שמע יראה שלא להקליע האותיות ולא להחליפם באותיות אחרות⁽⁷⁾, כגון פסוק ואתה וגו', לא יראה כמי שקורא 'ואתה', 'לבבך', 'בבשך', 'מוזדיך', וכהאי גונא בכל קריאת שמע יזהר לקרות במתוך כל תבה ותבה בפני עצמה, ולהוציא את התבה מפיו בהלכתה, וישלמו לו כל ר"מ"ח איבריו על-ידי זה, וכנ"ל בפני"מ קמץ ו. ועין לקמן בסימן סב במשנה ברורה ענין קמץ א: כ (לג) 'בכל לבבך'. אין הפנה שפסקים ביניהם, (ט) רק שיקרא בענין שישממע שהם שני למדיים⁽⁸⁾, אבל כפי מקום צריך מקף ביניהם, כי בלא מקף צריך לקרות 'בכל' בחולם, ובכפף בקמץ: כא (לד) פקורא 'מותם'. אליה רפה הביא בשם של"ה דהוא הדין בכל אל"ף שאחר מ"ם צריך להפסיק, כגון 'ועבדתם אלהים אחרים', 'ענינים אשר'

שערי תשובה

שהוא בקמץ לא ימהר בקריאתה שהוא ת"ג ע"ש: (יא) בשכמלו. עבה"ט. ועין לקמן סי' סו לענין הפסק. ובמח"כ כתב בשם הרמ"ב שאין להפסיק באמצע שמע ולא באמצע בשכמלו כלל אכל בין ב' פסוקים אלו דינו כבאמצע הפרק ע"ש: (יב) בכל לבבך. עבה"ט. ועין בש"ע בשם הספר שמי ידות שקדי לסקנן הפחות שבמקף יש לעמד קצת כמלה הקודמת, כגון ונחמתי מטרארצכם, צריך לעמד קצת כמלה ונחמתי ואז יקל עליו לקרות מטר-ארצכם במקף, ונחמתי זה לפי שנאיחתי הרבה אנשים שלא ידעו זה ולא למדו מרבותיהם כאשר קבלתוהו אני כו'. ומקרי"מ ניגרון כתב שמי"ם להפסיק בין אף לה', ונראה שטעם שלא יהיה נראה כאומר שהשם הוא אף ח"ו. ואני אומר שאין לשמע לאלו הבורים הפסקות מלכם, ואדרבה צריך להזהר שלא יפסיק בין אף לה' כלל שיש מקף כו', ואפשר שטענת

באר הגולה

דלפי סברת רבי מאיר לא היה צריך כלל לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד לפרוש רש"י, אלא ודאי דאף לרבי יהודה ברביעך אין מחזירין אותו. ועוד, מריש פסק ב הברכות מבחי כדברי דאיתא שם: הנה קורא בתורה [פרשת קריאת שמע, כדפריש רש"י] והגיע זמן הפקרא, אם כן לכו יצא, וקלא לא אמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד? אלא ודאי יצא ברביעך. והתינוח אם נפרש 'אם כן לבו' לצאת (דהו לשון הפקרא שם: שמע מנה מצות צריכות כנה, מאי אם כן לבו? לקרות; לקרות? ומה קא קרי? פקורא להגיה). נוכל לאמר גם-כן דמרי דאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, אכל אם נפרש 'כפן לבו' לקרות בתורה סתם ואף-על-פירכן יצא, כדכתיב התקרא שם, כבודאי לא מכרי דאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ואף-על-פירכין יצא. ונגייה: וסבור הייתי להעמיס ענין זה בדברי הירושלמי ריש פרק ב דברכות במה שאמר שם: ואינו מפסיק ולא תנינהו וכו', הינו, האם אינו מפסיק לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ואף-על-פירכן לא תני דבר זה, והוא הדין לענין הכרבות אפשר דוקא אם ברוך אותם, עין שם בירושלמי, ואם-כן יהיה מנה שיצא לדברי הלבוש: אף מדהשמיטו הפוסקים זה מסתמא אין מקרשין בן הירושלמי. ועין לדחות הדמשה איתא קרבי מאיר שפסקא דאין לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד: ודאי דרבי מאיר גופא סובר דצריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כמו דאיתא להקדיא בירושלמי בפסחים פסקו מקום שנגנו, ואפילו לרש"י הג"ל דהיה לו נקרא אחרת בירושלמי כנה כמו שכתבו המפרשים, מכל מקום אין לומר כן, דאם כן איך העמיסו כל הפוסקים את דין המשנה בפקרא, ולא אשתמט אחד מהם לומר לדדין דפסקונו כרבי יהודה לא יצא מסתמא רק אם אמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד? אלא ודאי דבכל גוני יצא. ממה שהביא הפגן אברהם ראה מסימן סו סיף ו, דשם פוסק דאין להפסיק באמירת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אם לא שירא שקמא יתנגנו, אלא יהא בכלל קבלת מלכות שמים כמו פסוק ראשון של שמע, אין ראיה לזה, וגם אנו מודין דעצם אמירת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד הוא ענין גדול, אכל אין ראיה מנה שאם דלג שיצטרך לחזר לראש; דגם אם דלג מגופא של הפרשה, אם לא שגלחה לנו התורה 'ויהיו' שלא יקרא למפרע לא היה צריך על-ידי זה לחזר לראש, ומעין לנו להחמיר גם-כן באמירת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד דתקנו והוסיפו רבנן. ולולי דמסתפינא הנה אמינוא דגם הלבוש מודה בזה, דלא אמר רק שצריך להחזיר ולא הרי כשאר פסוק שבקריאת שמע שאין צריך לחזר עבור הסנה אפילו זה, והחיל ענין הפסוק שאחרי, ונקמא-מנה אם הוא עומד קדם ואתה, אכל אם כבר קרא קריאת שמע שם שדלג ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אין צריך לחזר עבור זה, רק יאמר אותו במקום שנקבר, ואפשר דגם זה אין צריך מזה הדין: * ידיגיש יו"ד של 'שמע ישראל וכו'. ועין בספר יסוד לשון העבודה, שפירא: לעין כל את גדל קלקולי המכות וחסרון האותיות כמי שאינו נזהר בקריאתה:

שער הציור

(יז) לכבוש: (יט) הלכות קטנות, פאר היטב: (יג) מגן אברהם:

הַלְבוּת קְרִיאַת שְׁמַע סִימָן סֵא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כח]

וְאִם נִדְּמָן לֹל לְעֵנֹת עַל שְׁנֵי דְכָרִים, אֶפְשֶׁר דְּאָמֵן אֶחָד יַעֲלֶה לְכָאן וְלְכָאן, וְאִם יֵאָמֵר "אָמֵן וְאָמֵן" עֲדִיף טְפִי¹⁹.

19) כָּאן כָּתַב שְׁגֵם כְּשִׁמוּדֻמְנַת לֹל בְּרַכָּה שִׁישׁ בַּה שְׁנֵי עֵינַיִם, לֹא יַעֲנֶה 'אֵמֵן אֵמֵן' אֵלָּא 'אֵמֵן וְאֵמֵן', אִמְנֵם לְקִמֵן (ס"י) קַבֵּד ס"ק כוה) כָּתַב, שְׁמֵי שְׁמוּדֻמְנַת לֹל לְעֵנֹת 'אֵמֵן' עַל שְׁנֵי דְבָרִים עֹנֶה שְׁנֵי אִמְנֵם זֶה אַחֲרֵי זֶה, וְיִכּוּן בְּכָל אֵמֵן עַל מַה עֹנֶה, אֵלָּא שְׁעִדִּיף יוֹתֵר לֹמֵר 'אֵמֵן וְאֵמֵן'.

וְלַעֲנִין קְדִישׁ כְּשִׁישׁ כְּמַה אֲנָשִׁים שְׁאוּמְרִים בִּיחַד, וְאֶחָד מְקִדִּים וְאֶחָד מֵאַחַר, כָּתַב לַעֲיֵל (ס"י) נַה ס"ק ד) שֶׁאֵם כּוֹלֵם סִימּוֹ תוֹךְ כִּדִּי דִּיבּוּר, יַעֲנֶה עִם הָרֵאשׁוֹן אוֹ עִם הָאַחֲרוֹן אֵמֵן וְיַעֲלֶה לְכוֹלֵם, אֲךָ אִם יֵשׁ הַפֶּסֶק יוֹתֵר מֵתוֹךְ כִּדִּי דִּיבּוּר, יַעֲנֶה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.

וְכִשְׁשׁוּמַע כְּמַה אֲנָשִׁים שֶׁמְבַרְכִים וְאִינֵם מְסִימִים בִּיחַד בְּשׁוּוּה, כָּתַב הַגְרָ"ח קֵיבֶסְקִי (אֲשֵׁי יִשְׂרָאֵל פ"ד ה' ע"א) שִׁישׁ לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שְׁכָתַב הַמְשַׁנ"ב לַעֲנִין קְדִישׁ.

[משנ"ב ס"ק כט]

וְאִם לֹא אָמֵר, יֵשׁ דְּעוֹת בֵּין הַפּוֹסְקִים אִם מְחַזְרִין אוֹתוֹ, עֲנִין בְּמִגְנֵן-אֶבְרָהָם וְעֲנִין בְּבִאֹר הַלְלָה²⁰.

20) וְלַקִּמֵן (ס"י) סֵג ס"ק יב) כָּתַב שֶׁאֵם לֹא כִיוּן בְּאִמְרֵית 'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לַעֲלוֹם וְעַד' צִרִיךְ לְאוֹמְרוֹ שׁוּב בְּכוּוּנָה, שֶׁבְּכָלל פֶּסוּק רֵאשׁוֹן הוּא. וְהִינּוּ דוּקָא קוֹדֵם שֶׁתַּחֲחִיל 'וְאַהֲבַת', שְׁכֵן אִם כְּבֵר הַתַּחֲחִיל הִרִי כָּתַב בְּבִיה"ל (סוֹף ד"ה אַחַר) שְׁאִינּוּ צִרִיךְ לַחְזוֹר, וְרֵאשׁוֹ מַה שְׁכָתַבְנוּ לַעֲיֵל ס"י ס"ק יא, וְלַקִּמֵן ס"י סֵג שֶׁם.

[משנ"ב ס"ק לו]

שְׁפִשְׁפִּיקָא יַעֲקֹב אֲבִינּוּ עֲלִיו הַשְּׁלוֹם לְכִנּוּי, בְּקֶשׁ לְגִלּוֹת לְהֵם אֶת הַקֶּץ²¹.

21) דְּבָרֵינוּ אֵלּוּ הֵם מַלְשׁוֹן הַרְמַב"ם (פ"א מַה'ל' קְרִיאַת שְׁמַע ה"ד), וְאִף עַל פִּי שְׁאִין דְּרַבּוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם לְהִבְיֵא מְקוּרוֹת הַלְלָה מְדַבְרֵי דְרַשׁ, בִּיאַר הַגְרָ"א מְלַצֵּר (הוֹבֵא דְבָרֵינוּ בְּתַשׁוּבוֹת וְהַנְהַגּוֹת ח"ג ס"י כו) שְׁכוּוֹנַת הַרְמַב"ם שְׁאִין הַדְּבָרִים כְּטַעַם לְהַלְלָה אֵלָּא הֵם פִּירוּשׁ גְּדֵר אִמְרֵית 'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לַעֲלוֹם וְעַד', שְׁאִינָה רַק שֶׁבַח אֵלָּא חֶלֶק מְקַבֵּלַת עוֹל מַלְכוּת שְׁמִים, וְכַעֲנִיית אֵמֵן עַל יַחַד הַשֵּׁם.

[משנ"ב ס"ק לו]

נִימְרָה, לֹא אָמֵר מְשֶׁה²² וְכוּ', תִּקְנּוּ לְאִמֵּר אוֹתוֹ בְּחֶשְׂאִי²³.

22) וְאִף שֶׁהִרְבֵּה שֶׁבַחִים אֲנִי אוֹמְרִים אִף שֶׁלֹּא נִאֲמָרוּ עַל יְדֵי מִשְׁה רַבִּינוּ, כָּתַב הַצִּל"ח (פֶּסְחִים נו, א) בְּבִיאֹר הַדְּבָרִים שְׁעִיקֵר הַקְּפִידָא שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק בְּאִמְצַע קְרִיאַת שְׁמַע שְׁכָתַבָּה מִשְׁה דְּבַר אַחַר שֶׁלֹּא אִמְרוּ, וְלִכֵּן מְלַמֵּד זְכוֹת עַל מִנְהַג מְקַצֵּת קִהִילוֹת שְׁאוּמְרִים בְּיוֹם כִּיפּוּר קֵטֵן 'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לַעֲלוֹם וְעַד' בְּקוֹל, שְׁכִיוֹן שְׁאִין זֶה מְסַדֵּר קְרִיאַת שְׁמַע לִכֵּן מוֹתֵר לְאוֹמְרוֹ בְּקוֹל.

וְעַל דְּבָרֵי הַצִּל"ח הַקְּשָׁה הַגְרָ"שׁ אֲלִישִׁיב (פְּנִינֵי תַפְלָה עַמ' עַד), שֶׁאֵם בְּקְרִיאַת שְׁמַע אֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּקוֹל מְשׁוּם הַפֶּסֶק, מַה מוֹעִילָה אִמְרֵיתוֹ בְּלַחַשׁ. וְלִכֵּן בִּיאַר הַגְרָ"שׁ אֲלִישִׁיב טַעַם אַחַר, שְׁכוּוֹנַת הַגֵּמ' 'שֶׁלֹּא אִמְרוּ מִשְׁה', הִינּוּ כְּשֶׁנִּאֲמָרְנוּ בְּקוֹל אֲנִי עוֹשִׂים אֶת עַצְמָנוּ כְּאִילוֹ אֲנִי בְּדִרְגָּה יוֹתֵר גְּבוּהָה מִמִּשְׁה, שְׁמִשְׁה לֹא אִמְרוּ בְּגַלּל שֶׁלֹּא הִיתָה לֹל הַשְּׁגָה דְּבַר כָּל כֶּךָ גְּבוּה, וְרַק יַעֲקֹב אִמְרוּ, וְלִכֵּן אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּלַחַשׁ, וְמַה שְׁבִיּוֹם כִּיפּוּר אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּקוֹל,

הוּא מְשׁוּם שְׁבִאוֹתוֹ יוֹם אֲנַחְנוּ כְּמַלְאכִים, וְאִינּוּ אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּתוֹרַת אִמְרֵית בְּנֵי אָדָם אֵלָּא בְּתוֹרַת אִמְרֵית הַמַּלְאכִים. וְלִפִּי טַעַמּוֹ בְּכָל אוֹפֵן יֵשׁ לְאוֹמְרוֹ בְּלַחַשׁ, גַּם בְּתַפִּילַת יוֹם כִּיפּוּר קֵטֵן. וְהוֹסִיף, שְׁלִפִּי טַעַמּוֹ זֶה גַּם בְּאִמְרֵית 'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד' וְכוּ' שֶׁבִסּוֹף 'אֵנָּה בְּכַח' וְכוּ' וְכֵן לְאַחַר בְּרַכָּה לְבַטְלָה, יֵשׁ לְאוֹמְרוֹ דוּקָא בְּלַחַשׁ. וְהַגְרָ"שׁ דְּבִלְצִיקֵי (וּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ פֶּרֶק מִנְחַת צוּמוֹת ה' ע"א) כָּתַב לַעֲנִין 'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד' וְכוּ' שֶׁלְאַחַר 'אֵנָּה בְּכַח', שְׁמִבּוֹאֵר דְּבָרֵי הָאֲר"י ז"ל (בְּשַׁעַר הַכּוּוֹנוֹת דָּף נה) שְׁצִרִיךְ לְאוֹמְרוֹ בְּלַחַשׁ, וְכֵן כָּתַב בְּסִפֵּר עוֹד יוֹסֵף ח"י (לְבָן אִישׁ ח"י, פ' וְאֵרָא ס"ד). מֵאִידֵךְ, דַּעַת הַגְרָ"ח קֵיבֶסְקִי (דַּעַת נוֹטָה עַמ' רֵא) לַעֲנִין 'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד' וְכוּ' לְאַחַר בְּרַכָּה לְבַטְלָה, שִׁיכּוֹל לְאוֹמְרוֹ בְּקוֹל.

וְטַעַם נוֹסֵף לְאִמְרֵיתוֹ בְּלַחַשׁ, כָּתַב הַטוֹר (ס"י תֵרִיט) לַעֲנִין יוֹם כִּיפּוּר שְׁבוּ הַמְנַהֵג לְאוֹמְרוֹ בְּקוֹל, שֶׁ'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד' וְכוּ' הוּא הַשֶּׁבַח שֶׁהַמַּלְאכִים מְשַׁבְּחִים אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְמִשְׁה הוֹרִידוּ לְיִשְׂרָאֵל, וְכִדִּי לְהַצְנִיעוֹ מִהַמַּלְאכִים אוֹמְרִים אוֹתוֹ כָּל הַשָּׁנָה בְּלַחַשׁ, וְבִיּוֹם כִּיפּוּר שְׁבוּ אֲנִי דוּמִים לְמַלְאכִים אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּקוֹל, וְכַטַּעַם זֶה כָּתַב הַמְשַׁנ"ב לְקִמֵן (שֶׁם ס"ק ח). וְעַל טַעַם זֶה הַקְּשׁוּ הַמְגִ"א (שֶׁם ס"ק ח) וְהַפְרִישָׁה (כָּאן אוֹת טו) שֶׁלְכּוֹרָה כָּאן מְבּוֹאֵר בְּטוֹר טַעַם אַחַר מִמֶּה שֶׁהִבְיֵא לְקִמֵן, וְהַמְגִ"א (שֶׁם) תִּירֵץ שֶׁהַכֵּל טַעַם אַחַד, וְהַטַּעַם שְׁכָתוּב כָּאן שְׁמִשְׁה לֹא כָּתוּב הוּא כִּדִּי לְהַצְנִיעוֹ מִהַמַּלְאכִים.

23) וְכִשְׁאוּמֵר 'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לַעֲלוֹם וְעַד' בְּלַחַשׁ, כָּתַב הַכֶּף הַחַיִּים (ס"ק מז) בְּשֶׁם הַבֵּן אִישׁ ח"י (שְׁנַה א פ' וְאֵרָא אוֹת יא) שְׁצִרִיךְ שִׁישְׁמִיעַ לְאוֹזְנֵינוּ קֶצֶת אֵלָּא שֶׁלֹּא יֵאָמֵר בְּקוֹל כְּשֶׁאֵר קְרִיאַת שְׁמַע. וְכִשְׁקוֹרָא בִּיחִידוֹת, דַּעַת הַגְרָ"ח מְבַרִּיסַק (הוֹבֵא בְּתַשׁוּבוֹת וְהַנְהַגּוֹת ח"ב ס"י מז) שְׁמוֹתֵר לְאוֹמְרוֹ בְּקוֹל, שֶׁהַמַּלְאכִים מְתַקְנָאִים רַק כְּשֶׁאוֹמְרִים כְּשִׁירַת הַמַּלְאכִים בְּצִיבּוּר. וְלַכּוֹרָה לְשֶׁאֵר הַטַּעַמִּים שֶׁהוֹבֵאוּ בְּהַעֲרָה הַקְּדוּמַת, גַּם כְּשֶׁקוֹרָא בִּיחִידוֹת אֵין לְהַגְבִּיהַ אֶת קוֹלוֹ.

[משנ"ב ס"ק לא]

דְּ'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לַעֲלוֹם וְעַד' גַּם-כֵּן בְּכָלל קְבֵלַת מְלָכוֹת שְׁמִים הוּא²⁴.

24) וְלִגְבֵי הַלִּיכָה כְּשֶׁאוֹמֵר 'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לַעֲלוֹם וְעַד', כָּתַב לְקִמֵן (ס"י סֵג ס"ק יא) שְׁאִין לְאוֹמְרוֹ כְּשֶׁהוּא מַהֲלֵךְ, כְּשֶׁם שְׁאִין לֹמֵר כֶּךָ אֶת הַפֶּסוּק הָרֵאשׁוֹן. וְרֵאשׁוֹ מַה שְׁכָתַבְנוּ לַעֲיֵל ס"י ס"ק יא.

[משנ"ב ס"ק לב]

לֹא לְהַתְּלִיפֵם בְּאוֹתֵי תִּי אֶחָדוֹת²⁵.

25) וְאִם טַעַם וְהוֹסִיף בְּקְרִיאַת שְׁמַע מִלִּים שְׁאִינֵן כְּתוּבוֹת בַּה, הוֹרָה הַגְרָ"שׁ אוֹיַעֲרֵבךְ (הַלִּיכוֹת שְׁלִמָה תַפְלָה פ"ו ס"ט) שְׁבִדִיעֵבֵד יֵצֵא יְדֵי חוֹבַתוֹ, וְגַם אֵינּוּ צִרִיךְ לַחְזוֹר וְלֹמֵר מִהַמְקוֹם שְׁבוּ קֶלֶקֶל אֶת הַקְּרִיאַת, וְכֵן מִשְׁמַע בְּבִיה"ל לַעֲיֵל (ס"ט ד"ה בִּין) שְׁאִינּוּ נִחְשָׁב לְהַפְסֵק, וְהַבֵּן אִישׁ ח"י (שְׁנַה א פ' וְאֵרָא אוֹת ו) כָּתַב שִׁישְׁתוֹק כְּשִׁיעוֹר אִמְרֵית הַפְּרָשָׁה הָרֵאשׁוֹנָה, וְאִזּוּ יַחְזוֹר לֹמֵר 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל'.

[משנ"ב ס"ק לג]

שִׁישְׁתַּמַּע שְׁהֵם שְׁנֵי לְמִדֵּי²⁶.

26) וְאִם לֹא דַקְדַּק בּוֹה, כְּגוֹן שֶׁהַדְּבִיק תִּיבַת 'עֲשֵׂב' לִבְשֶׁדֶךְ, כָּתַב הַגְרָ"ח קֵיבֶסְקִי (שְׁאֵלַת רַב ח"ב קְרִיאַת שְׁמַע אוֹת כֵּא) שְׁאִין תּוֹעֵלַת לַחְזוֹר, כִּיּוֹן שְׁבִדִיעֵבֵד יֵצֵא יְדֵי חוֹבָה.